

قوت، القلوب فی معامله المحبوب

«فصل سی و دوم، شرح مقامات یقین و احوال موقنین»

تألیف اہم طالب مکی

ترجمہ: دکتراکرم برازیلہ (صدر)

سرشناسه : ابوطالب مکی، محمد بن علی - ۳۸۶ق.

عنوان قراردادی : قوت القلوب فی معامله المحبوب و وصف طریق المرید الی مقام التوحید .

فارسی . برگزیده

عنوان و نام پدید آورنده : قوت القلوب فی معامله المحبوب : فصل سی و دوم ، شرح مقامات

یقین و احوال موقنین

مشخصات نشر : تهران : نشر هیاهو ، ۱۳۹۵ .

مشخصات ظاهری : ج .

شابک : 978-600-93551-7-4

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

عنوان دیگر : فصل سی و دوم شرح مقامات یقین و احوال موقنین

موضوع : تصوف - متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع : Sufism - Early works to 20th century

موضوع : آداب طریقت

موضوع : Customs of the order

موضوع : عرفان - متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع : Mysticism - Early works to 20th century

شناسه افزوده : برازنده اکرم ، ۱۱۷۵ - متون

رده بندی کنگره : BP ۵ / ۲۸۲ / الف ۲ ق ۴۲ - ۹۰ - ۱۳۵۰

رده بندی دیویی : ۲۹۷ / ۸۴

شماره کتابشناسی ملی : ۴۲۱۶۵۰۲

انتشارات هیاهو

خیابان شهید نامجو-خیابان سلمان فارسی-کوچه هوشنگی-پلاک ۱۲-واحد ۲

تلفکس: ۰۲۱-۷۷۶۳۰۸۸۱

قوت القلوب فی معامله المحبوب

جلد اول

«فصل سی و دوم، شرح مقامات یقین و احوال موقنین»

تألیف: ابوطالب مکی

ترجمه: دکتر اکرم برازنده (صدر)

مدیر هنری: فاطمه یاغسی موسوی

شابک: ۹۳۵۵۱-۷-۴-۶۰۰-۰۷۸

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حقوق چاپ و نشر برای نشر هیاهو محفوظ است.

فهرست

صفحه ۲ درآمد	درآمد
صفحه ۲۰ درآمد	مکتب محاسبیه
صفحه ۲۲ درآمد	مکتب سالیه
۱	بخش اول: شرح مقامات یقین
۶۳	بخش دوم: صبر
۱۰۵	بخش سوم: شکر
۱۴۵	بخش چهارم: رجا
۱۹۷	بخش پنجم: خوف
۲۶۵	بخش ششم: زهد
۳۶۰	فصل آخر
۳۰۱	فهرست آیات قرآن همراه با ترجمه از تفسیر طبری
۴۲۱	اعلام
۴۳۳	منابع و مأخذ

اشاره :

محمد بن عتی بن عطیه ملقب به مکی (چون در مکه پرورش یافته بود) زاهد و عارفی که در اصل از مکه جبل ایران بود و در اواخر قرن چهارم هجری قمری می زیست. او در مکه، ابن سعید العربی، شاگرد دیگر جنید تلمذ کرد و در بغداد درگذشت.

ابوطالب از نمایندگان برجسته ی مذهب سالمیه به شمار می رود و بسیاری از آراء این مکتب از طریق او به صوفیه ی دوره های بعد و کسانی چون ابن عربی انتقال یافت. وی در مسائل علمی و کلامی، نزد پیرو حسن بصری دانسته است.

مکی که خصوصاً جذب مکتب محاسبی شده بود توانست تحلیل بسیار موافقی از جنبه های مختلف تصوف بر حسب تعالیم شریعت بدست دهد. قوت القلوب او که به عنوان بیان معتبری از تصوف همواره با کتاب اللمع رقابت کرده است، در حیات فکری و روحی بسیاری از عرفای دوران های بعد چون ابوحامد محمد غزالی، شهاب الدین سهروردی تاثیر کلی داشته و معمولاً برای

سالکان همچون کتاب راهنما و جامع احکام و لوازم و شرایط سلوک به شمار می‌رفته است.

قوت القلوب را می‌توان روشن‌ترین و کامل‌ترین بیان تصوف زاهدانه‌ی سده‌های اولیه و نخستین کوشش‌های جامع و منظم در تطبیق و سازگار کردن آداب و آراء صوفیه با موازین شریعت به شمار آورد. این کتاب از لحاظ ادبی یکی از نفیس‌ترین آثار تصوف به عربی است و کتابی است که مطالعه آن مستلزم کوشش و دقت زیاد است.

www.ketabonline.ir

درآمد:

لعل و گویا ز یاقوت القلوب   نه رساله خوانده، نه قوت القلوب
(مثنوی معنوی دفتر ششم^۱ حکایت تعلق موش با چغفر)
عارفان مردان آرند، بید که در جهان واقعیت به سر می‌برند. چنان سر بلندند که دست نیافتنی می‌نمایند؛ در دست‌هایی راست و سر به آسمان، ولی ریشه در خاک. و به سبب همین ریشه‌ها دریافته‌اند و دریافته‌اند. از جنبه‌ی زمینی چون مایند و از جنبه‌ی آسمانی تجسم آرزوهای ما را در دو جهت تبلور زندگی. واقعیت و گریز از واقعیت آدمی در آنهاست و از این دیدگاه کمال حقیقت‌اند. اما چنین انعکاسی، ساده و بی‌واسطه‌ی واقعیت نیست.

در سیر اندیشه‌ی عرفانی سالک که در طلب حق و یاری‌رسانیدن به مقصود گام برمی‌دارد پس از طی چهار سفر: ۱- سفر از خلق به حق، ۲- سفر از حق به خلق، ۳- سفر از حق به خلق، ۴- سفر به حق از خلق، مقام پیشوایی سالکان دیگر را می‌تواند احراز کند. سفر از خلق به حق دارای منازل و مراحل است که مهم‌ترین آنها هفت مرحله است: ۱- توبه، ۲- صبر، ۳- شکر، ۴- رجا، ۵- خوف، ۶- زهد، ۷- توکل و رضا.

انسان سالک پس از طی این مراحل به مرحله‌ی یقین می‌رسد و در سلک موقنین به الله در می‌آید.

بدیهی است که قدم گذاشتن در چنین راهی پرتوی از لطف ربانی را می‌طلبد که به ذات بندگان خاص تجلی می‌یابد. پویندگان راه حق و حقیقت باید این مسیر را از خطه‌ای شروع کنند و تا رسیدن به سر منزل مقصود دست از تلاش باز ندارند. لازمه‌ی این سفر علاوه بر داشتن اراده‌ای محکم، تحمل را می‌طلبد. ریاضت کشی و صبر، چهره‌ی اصلی سالک است و این میسر نمی‌شود مگر در سایه‌ی تقوا؛ چنان که روایت شده حضرت موسی (ع) از خضر نبی (ع) پرسید: «تو چه کرده‌ای که من مامور شده‌ام از تو تعلم کنم؟ گفت: به تقوا که همان ترک معصیت است.»

سالکان الی الله وقتی به تقوای الهی دست یابند از سالکان برتر شده و می‌توانند سکان هدایت راه گم کردگان را به دست گیرند.

به لحاظ اهمیت خاصی که این افراد در ساختن فرهنگ اسلامی و شخصیت های محکم و نیرومند آیندگان دارند لازم است زندگی و آثار پرفروغشان با تاکید بر این مطلب که چه عواملی موجب دگرگونی آنها شده و چه الگوهایی را برای رسیدن به الله در نظر گرفته‌اند، روشن و بررسی شود.

درآمد/۳

چنان که می‌دانیم ارزش و اعتبار فرهنگ مکتوب بسیار زیاد است. گزارش‌ها و روی‌کردهای مکتوب از عرفان اسلامی می‌تواند تاریکی‌ها را زدوده و نور ایمان را در دل‌های همگان برافروزد. حقیقت دین که در سایه‌ی تعالیم شکل گرفته است باید واضح و آشکار شود تا انسان بتواند بهترین و صحیح‌ترین راه رسیدن به مقصود واقعی را که همان قادر متعال است، بیابد.

www.ketab.ir

روش‌هایی که انسان در شناخت خداوند و جهان و خویشتن به کار می‌گیرد،
چهار نوع است:

دین: که متکی است بر وحی و الهام

عرفان: که متکی بر شهود و درون بینی

فلسفه: که متکی بر استدلال منطقی

علم و دانش: که متکی بر آزمایش، نگرش، شمارش و سنجش

عرفان بر لحاظ نظری، کشف معرفتی است سری و معمولاً شخصی، که به اعتقاد پیروان آن، مالک را از خودی خود، می‌رهاند و به حق متصل می‌سازد. شهود و درون بینی، بر اثر تربیت صوفیانه - یعنی ریاضت و خلوت نشینی و ذکر - شکفته می‌شود و اختصاص به مسلمانان ندارد بلکه ترسایان و یهودیان و مجوسان هم می‌توانند با زدودن علایق این - جهانی از دل خویش، به این مرتبه برسند.

پژوهشگران برآنند که تصوف در اسلام، از زهد آغاز شده است. کانون‌های زهد در آغاز بصره و شام بوده است. زاهدان شام بیشتر به وجه مظاهر زهد و سنت‌های آن بوده‌اند؛ در حالی که زاهدان بصره زهد را مساله‌ای درونی و محض میدانسته‌اند.